

Za Doc. PaedDr. Ľubomírom Kováčikom, PhD. (1964 – 2014)

Ľubomíra Kováčika som stretla možno päť ráz, bol oponentom mojej doktorandskej dizertačnej práce, počula som ho na konferencii venovanej romantizmu, mal posudzovať mnou aktuálne pripravovaný výber Sládkovičovej tvorby, mal... Určite mal ešte veľa dôležitejších súkromných a pracovných plánov.

Jeho účasť na aktuálne prebiehajúcich diskusiách o obsahu a podobách literárnych smerov v slovenskej literatúre 19. storočia bola nielen novátorská, ale aj veľmi potrebná. Predurčovala ho k tomu jeho bádateľská odvaha, vedecká erudícia a výskumnícka opatrnosť pri formulovaní súdov a záverov. Publikoval tri knihy venované ťažiskovým témam slovenského literárneho romantizmu. V prvej – *Obraznosť v poézii slovenského romantizmu* (1997) – novátorsky analyzoval básnický obraz z hľadiska historickej poetiky, hľadal „kľúčové metafory“ vyjadrujúce myšlienkové smerovanie diel, čomu sa moderné výskumy skôr vyhýbajú, resp. používajú zistenia predchádzajúcich generácií vedcov, než by mali s nimi zápasiť. Uvažoval, že by bolo zaujímavé napísať dejiny slovenskej obraznosti... Prínos jeho knihy bol aj v tom, že vedľa reprezentatívnej štvorice slovenských romantikov zaradil Hodžu, Hroboňa a Vozára, o ktorých romantickosti dnes už nikto nepochybuje, ale dovtedy im neboli v dejinách venované zvláštne kapitoly. Ľ. Kováčik bol známy tým, že jednoznačne nenehoval zistenia predchádzajúcich generácií vedcov, nezápasil s ich „maximalistickými“ pojmami, no šiel si vlastnou cestou, sústreďujúc sa predovšetkým na to, čo mu ponúkal básnický text. Zdá sa, že vo svojom zahľbení sa do literárneho prejavu ho akoby nielen čítal, ale tiež počúval, aby mohol čo najjemnejšie zachytiť básnikov odkaz. Ticho, skromne, bez rozruchu vychádzal v ústrety novodobým potrebám literárnej histórie. Pripravoval solídne základy pre nové čítanie slovenských romantických textov, pre nové interpretácie, ktoré odvtedy už stihli napísať iní kolegovia. Zvlášť sa to týka jeho druhej knihy *Mytologizmus v slovenskom literárnom romantizme* (2003), v ktorej odpovedal na nástojčivé otázky modernej doby, ktorá urýchlene chce demytologizovať spoločenské, literárne a politické prejavy, pričom pod označenie mýtus zjednotené zahrňovala rozličné kódy kultúrnej komunikácie. Ľ. Kováčik analyzoval literárnu romantickú mytológiu ako jeden z najdôležitejších zdrojov básnickej obraznosti, ako alegoricko-symbolický kód, v ktorom je ukryté tajomstvo. Analýza mytologizmu, ktorým preňho bol záujem o slovanskú mytológiu, bájoslovie, rozprávky, eschatologické a náboženské motívy, mu umožňovala sledovať a rekonštruovať ideové zameranie romantických literárnych diel takých autorov, ktorých diela buď dodnes neboli vydané, alebo boli dlhé roky obklopené zmluvou mlčania (Hostinský, Dobšinský, Pauliny-Tóth, Reuss, Hroboň, Hodža). Z dnešného hľadiska vidíme, aké produktívne pre poznanie slovenského „literárneho podzemia“ sa ukázali témy a problémy, ktoré Ľ. Kováčik zaradil do svojej knihy. Vďaka knižným prácam J. Goszczyńskiej, J. Pácalovej či Ľ. Somolayovej dnes už

vieme omnoho viac o tom, aký význam pre vývin slovenskej romantickej literatúry mali rozprávky, ako mesianisti pristupovali k interpretácii dejín, ako sa v ich umeleckom prejave odrážal ich osobný, duchovný a básnický zápas s dobovou realitou, než to bolo známe v čase vzniku Kováčikovej knihy. On mohol čerpať iba z ojedinelých skôr úvah než štúdií O. Čepana, v ktorých sa aj tento samotný prekurzor novodobej slovenskej literárnej histórie pozastavoval nad pravou podobou slovenskej romantickej literatúry. Tretia Kováčikova kniha *Sakrálna v literatúre* (2012) prináša mapovanie doteraz nepreskúmaných dotykov literatúry s náboženstvom. Z môjho pohľadu zvlášť hodnotné sú štúdie venované Sládkovičovej oslave Boha a Kráľovmu zavrhovaniu božej prítomnosti vo svete, ktoré dodatočne potvrdzujú hlboké vnútorné prepojenie slovenskej literárnej tvorby so západoeurópskymi trendmi. Škoda, že Ľubomír Kováčik nestihol viac rozvinúť naznačené interpretačné cesty – ostáva dúfať, že budú inšpiráciou pre ďalších bádateľov.

Ľ. Kováčik edične pripravil na vydanie komplexné *Básnické dielo* Jána Bottu (2006), do ktorého zaradil texty doposiaľ známe iba veľmi úzkemu okruhu literárnych historikov. Pracoval na grantovom projekte venovanom opäť tzv. okrajovému autorovi Ľ. Žellovi, v ktorého tvorbe chcel analyzovať dobové premeny a diskurzy, aby zistil, či tento oficiálne vyhlásený epigón klasicizmu nemohol ovplyvniť ďalší literárny vývin a nebol jedným z tvorcov prechodovej fázy od klasicizmu k romantizmu.

Ľ. Kováčik bol profesionálne spojený s Pedagogickou a Filozofickou fakultou Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Žiaľ, nepoznám túto stránku jeho pôsobenia, pre mňa ostane literárnym historikom, ktorý pedantne a zodpovedne študoval pramene, nebál sa odhaľovať a pomenúvať javy, ktoré mu ponúkalo štúdium doposiaľ malo známych literárnych textov, resp. literárnych javov, aby mohol čo najjemnejšie a súčasne čo najpresnejšie zobrazit' žánrovú a metafyzickú podstatu „romantickej tváre“ slovenskej literatúry. Na záver musím povedať, hoci to bude možno banálne, že Ľubomír Kováčik ostane – určite nielen v mojej pamäti – ako slušný, kultúrny človek, o ktorom iní hovorili dobre už za jeho života.

Irena Bilińska